

16.4.2025

Liikenne- ja viestintäministeriö

Asia: Sosiaalinen Ilmastorahasto

Älykkään ja kestävä liikenteen toimialan ehdotukset ilmastotoimien sosiaalisen tuen suunnitelmaan

A. Johdanto

EU:n sosiaalisen ilmastorahaston (Social Climate Fund) keskeisenä tavoitteena on tukea haavoittuvassa asemassa olevia EU-kansalaisia ja yrityksiä, kun päästökauppa laajenee koskemaan tieliikennettä ja rakennusten erillislämmitystä vuodesta 2027 lähtien (ETS2). Rahastosta halutaan suunnata tukea erityisesti haavoittuville kotitalouksille ja mikroyrityksille. Toimenpiteillä ja investoinneilla on tarkoitus lisätä rakennusten energiatehokkuutta, vähentää rakennusten lämmityksen ja jäähdytyksen hiilidioksidipäästöjä, sekä parantaa päästöttömän ja vähäpäästöisen liikkumisen ja liikenteen saatavuutta. Tässä ehdotuksessa keskitymme nimenomaan päästöttömään ja vähäpäästöiseen liikkumiseen ja liikenteen saatavuuteen. Ehdotuksemme ei kuitenkaan ole sisällytetty sähköautoihin tai sähköautojen lataukseen liittyviä ehdotuksia, koska ne ovat hyvin esitelty Sähköinen liikenne ry:n ehdotuksessa.

Liikenteen osalta sosiaalisen ilmastorahaston tavoitteet kiteytyvät liikenteen päästöjen vähentämiseen sekä liikenneköyhyyden ehkäisemiseen ja vähentämiseen. Liikenteen päästöjen vähentämisessä avainasemassa ovat kaikki toimet, jotka vähentävät fossiilisilla käyttövoimilla toteutettua liikkumista. Liikenneköyhyyden ehkäiseminen ja vähentäminen Suomessa vaatii sekä taloudellisesti että sosiaalisesti kestäviä toimia, jotka parantavat liikkumismahdollisuuksia etenkin pienituloisille, ikääntyneille, nuorille ja haja-asutusalueiden asukkaille. Kustannustehokkaimpia keinoja liikenteen päästöjen ja liikenneköyhyyden vähentämiseen ovat sellaiset toimet, jotka vaikuttavat laajasti pienillä panostuksilla ja tukevat samalla muita yhteiskunnallisia tavoitteita, kuten ilmastotavoitteita, työllisyyttä ja hyvinvointia.

Kukin jäsenvaltio laatii ilmastotoimien sosiaalisen tuen suunnitelman 30.6.2025 mennessä, jonka perusteella rahoitus myönnetään. Suunnitelmassa on otettava huomioon EU:n lainsäädännön ja ilmastotavoitteiden kriteerit ja kohdistus. Liikenteen toimien kannalta keskeisimpiä niistä ovat seuraavat:

- Päästötön / vähäpäästöinen ja kohtuuhintainen liikkuminen ja liikenne
- Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen
- Haavoittuvien liikenteen käyttäjien määrän vähentäminen.
- Toimien tulee olla vaikutuksiltaan pitkäkestoisia ja vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista

Perustuen sosiaalisen ilmastorahaston tavoitteisiin, kansallisen liikennepolitiikkamme tavoitteisiin ja ymmärrykseemme älykkään ja kestävä liikenteen osaamisesta ja tarjoamasta ehdotuksemme keskeiset tavoitteet ovat:

1. Vähentää liikenteen päästöjä kustannustehokkaasti tukemalla kestäviä liikkumisratkaisuja.
2. Kannustaa suomalaisia älykkään ja kestävä liikenteen yrityksiä kehittämään uusia kustannustehokkaita ja päästöttömiä liikkumisratkaisuja ja -palveluja tukemaan sosiaalisen ilmastorahaston tavoitteita
3. Edistää kokeilupohjaisen kehittämisen hyödyntämistä parhaiden käytäntöjen levittämisessä ja vaikuttavuuden maksimoinnissa
4. Auttaa haavoittuvia kotitalouksia ja mikroyrityksiä tukemalla päästöttömien kulkuvälineiden hankintaa, tarjoamalla kohtuuhintaisia liikkumispalveluja ja taloudellisia kannustimia.

Suomen saama osuus rahastosta on korkeintaan 464 miljoonaa euroa vuosina 2026–2032 mikä sisältää kansallisen osarahoituksen. Seuraava toimenpide-ehdotus rahoituksen kohdentamisesta on tehty olettaen, että liikennesektorin toimenpiteisiin on kohdistettavissa huomattava osuus rahastosta eli 250 miljoonaa euroa vuosina 2026-2032. Kaikki rahoituksen kohdentamiseen liittyvät ehdotukset ovat suuntaa-antavia arvioita, joiden osalta tulee tehdä tarkemmat tarkastelut osana kansallista suunnitelmaa ja sen toimeenpanoa.

B. Toimenpide-ehdotus

Sosiaalinen ilmastorahasto (SCF) tarjoaa jäsenvaltioille mahdollisuuden tukea kotitalouksia ja pk-yrityksiä ilmastosiirtymän kustannusten hallinnassa. Liikenteen osalta tuki kohdistuu erityisesti vähäpäästöisten kulkutapojen käytön edistämiseen ja liikkumisen kustannusten kohtuullistamiseen ja ns. liikenneköyhyyden ehkäisemiseen ja vähentämiseen.

Liikenneköyhyys tarkoittaa, ettei henkilöllä ole mahdollisuutta hoitaa arjen liikkumistarpeitaan – kuten työssäkäyntiä, opiskelua, asiointia tai harrastuksia – kohtuullisella vaivalla, ajalla ja hinnalla. Ilmiö korostuu erityisesti harvaan asutuilla alueilla, joilla palveluverkko ja joukkoliikenne ovat heikentyneet. Syitä liikenneköyhyyteen voivat olla esimerkiksi matalapalkkaisuus, oman auton puute, joukkoliikenteen saatavuus tai liikkumisen korkea hinta. Myös autoilevien kotitalouksien tilannetta vaikeuttavat nousevat polttoainekustannukset ja vaikeus siirtyä vähäpäästöisiin ajoneuvoihin.

Toimenpide-ehdotuksessa olevat kokonaisuudet ovat satunnaisessa järjestyksessä eli niitä ei ole priorisoitu keskenään. Kaikki ehdotukset vaativat vielä sisällöllistä täsmentämistä ja vaikuttavuuden tarkempaa arviointia. Ehdotuksien tavoitteena on tuoda esille kustannustehokkaita ja pitkäkestoisia ratkaisuja, jotka palvelevat sosiaalisen ilmastorahaston päätavoitteita liikennesektorin näkökulmasta eli päästövähennyksien aikaansaamista mahdollisimman oikeudenmukaisesti ja vaikuttavasti.

Seuraavassa ehdotuksessa on alustava suunnitelma mahdollisista toimenpiteistä sisällön osalta sekä myös suuntaa antavasti euromääräisiä kohdistuksia.

1. Polkupyörän työsuhde-edun edistäminen osana Suomen sosiaalisen ilmastorahaston toimenpiteitä

Polkupyörän työsuhde-etu on ollut käytössä vuodesta 2021 lähtien varsin hyvällä menestyksellä. Se on ollut suosittu työsuhde-etu ja työsuhdepyörien määrä on jo isompi kuin työsuhdeautojen lukumäärä. Työsuhdepyörien verotusarvo kohtelee kuitenkin edunsaajia eriarvoisesti eli se suosii keski- ja suurituloisia, ja pienituloisille sen tuoma verohyöty jää varsin pieneksi ja työsuhdepyörä tulee pienituloiselle selvästi kalliimmaksi.

16.4.2025

Ehdotamme, että Suomi sisällyttää SCF-toimenpiteisiinsä polkupyörän työsuhde-edun käytön tukemisen erityisesti pienituloisille. Ehdotuksen mukaisia toimenpiteitä ovat:

1. Tuettu leasing-malli pienituloisille ja pienille yrityksille
 - SCF:n varoin tuetaan työsuhdepyöräetua niille, joilla ei ole nykyisin taloudellisesti mahdollista hyödyntää verovapaata etua (esim. osa-aikaiset, pienituloiset tai pienet työnantajat).
 - Tukea voisi kohdentaa esimerkiksi siten, että SCF kattaa työnantajalle tulevat kulut työsuhdepyöräpalvelun käyttöönotosta ja osan työntekijälle kohdistuvista leasing-kuluista. Pienituloiselle työntekijälle kohdistettava tuki voisi olla luokkaa 20 € / kuukausi, jolloin tukikokonaisuus (veroetu + SCF-tuki) olisi samalla tasolla kuin keskipalkkaisen työntekijän nykyinen veroetus.
 - EHDOTUS: Tuki pienituloisille työsuhdepyörän 20 € / kuukausi.
2. Kuntien ja julkisen sektorin mukaan saaminen
 - SCF voisi kannustaa ja tukea kuntia ja hyvinvointialueita työsuhdepyöräedun tarjoamisessa omille työntekijöilleen, mikä parantaisi edun saavutettavuutta erityisesti naisvaltaisilla ja matalapalkkaisilla aloilla.
 - EHDOTUS: Tuki pienituloisille työsuhdepyörän 20 € / kuukausi.
3. Viestintä- ja koulutuskampanja
 - SCF:n tuella voidaan järjestää valtakunnallinen viestintäkampanja, joka nostaa esiin pyöräilyn hyödyt ja kannustaa työnantajia ja työntekijöitä hyödyntämään etua.
 - EHDOTUS: Tuki kunnille ja kolmannen sektorin toimijoille. Tuki voi olla esimerkiksi osa Traficomien liikkumisen ohjaus valtioneuvostusta.
4. Tuki turvallisen pyöräpysäköinnin toteuttamiseen
 - Nykyaikaiset työsuhdepyörät ovat varsin arvokkaita ja perinteinen pyöräpysäköinti on monin paikoin puutteellista tai olematonta.
 - Tuetaan kuntia turvallisen pyöräpysäköinnin toteuttamiseen osana joukkoliikenteen liityntäpysäköintiä. Tämä edistäisi sekä pyöräilyä että joukkoliikenteen käyttöä.
 - EHDOTUS: Tuki kunnille ja kolmannen sektorin toimijoille. Tuki voi olla esimerkiksi osa Traficomien kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelmien valtioneuvostusta.

Polkupyöräilyn ja sen työsuhde-edun tukemisen keskeiset vaikutukset voi tiivistää seuraavasti:

- Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus: Etu parantaa liikkumismahdollisuuksia erityisesti alueilla, joilla joukkoliikennettä ei ole riittävästi tarjolla. Polkupyörä on kulkumuotona lähes kaikkien ulottuvissa.
- Ilmastohyödyt: Pyöräliikenteen osuuden kasvattaminen vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja päästöjä erityisesti lyhyillä työmatkoilla. Sähköpyörillä pystytään korvaamaan myös huomattava osuus yksityisautolla kuljettavista matkoista.
- Kustannustehokkuus: Työsuhdepyöräetu ei vaadi merkittäviä investointeja infrastruktuuriin, mutta sen vaikutukset työmatkaliikenteen muutokseen voivat olla merkittäviä. Investointina ja ylläpidettävänä polkupyörä on myös hyvin taloudellinen.
- Terveys- ja hyvinvointivaikutukset: Aktiivinen liikkuminen lisää fyysistä aktiivisuutta ja voi vähentää sairauspoissaoloja. Tutkimusten mukaan aktiiviliikunnan hyödyt ovat merkittävät sekä yksilöille että yhteiskunnalle.

- Ehdotettu toimenpide edistää SCF:n keskeisiä tavoitteita:
 - Vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä (erityisesti autoilua)
 - Vähentää liikkumisen kustannuksia pitkäkestoisesti
 - Tukee sosiaalista oikeudenmukaisuutta

2. Joukkoliikenteen mahdollisuudet liikenneköyhyyden vähentämisessä

Joukkoliikenteellä on keskeinen rooli liikenneköyhyyden ehkäisyssä ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämisessä. Edulliset, saavutettavat ja luotettavat joukkoliikennepalvelut mahdollistavat liikkumisen työpaikoille, koulutukseen ja palveluihin ilman omaa autoa. Sosiaalisen ilmastorahaston kautta tarjottavat tuet voivat merkittävästi parantaa joukkoliikenteen saavutettavuutta erityisesti pienituloisille ja alueilla, joilla vaihtoehtoja henkilöautolle on vähän. Tämä vahvistaa yhdenvertaisuutta ja vähentää ilmastopäästöjä samanaikaisesti.

Erityisesti harvaan asutuilla alueilla tarvitaan joustavampaa ja käyttäjälähtoisempää joukkoliikennettä, joka mukautuu palvelutarpeisiin. Erityisesti haja-asutusalueilla ongelmana on, että joukkoliikennettä toteutetaan yhä perinteisesti kiintein reitein ja aikatauluin sekä usein palvelutarpeeseen sopimattomalla kalustolla. Nykyaikaisen kutsujoukkoliikenteen kehittäminen ja tukeminen tarjoaa uusia mahdollisuuksia haja-asutusalueiden liikkumistarpeisiin.

2.1. Joukkoliikenteen käytön tukeminen pienituloisille

Pääsääntöisesti kaupungeissa joukkoliikenteen kuukausiliput ovat jo nykyisellään varsin kohtuuhintaisia. Kaukoliikenteessä

Ehdotamme, että Suomi sisällyttää SCF-toimenpiteisiinsä joukkoliikenteen käytön ja saavutettavuuden tukemisen pienituloisille. Ehdotuksen mukaisia toimenpiteitä ovat:

1. Joukkoliikenteen saavutettavuuden ja käytettävyyden parantaminen
 - Alennukset tai maksuttomat liput tietyille ryhmille (esim. pienituloiset, opiskelijat, eläkeläiset) joukkoliikenteen käyttöön. Digitaalisen identiteetin ja maksamisen ratkaisulla voidaan varmistaa tuen kohdentaminen pienituloisille. Dynaamisten ja kustannustehokkaiden lipputuotteiden kehittäminen ja tukeminen esim. pienituloisille suunnatun perhelipun muodossa.
 - Liityntäpysäköinnin ja pyöräpysäköinnin kehittäminen kaupunkien laitamille, jotta joukkoliikenteen käyttö olisi sujuvampaa. Päästöttömien liikkumismuotojen edistäminen liityntäpysäköinnissä.
 - EHDOTUS: Tuki suoraan pienituloisille. Tuen voisi integroida osaksi muita erilaisia pienituloisille kohdistettavia etuuksia esim. lisätukena opiskelija- ja eläkeläisalennuksiin kuukausi- ja sarjalippuihin. Tai uusien lipputuotteiden kehittämiseksi esim. tukena perhelipun ostajille.

2.2. Kutsuliikenteen rooli liikenneköyhyyden vähentämisessä

Kutsupohjainen joukkoliikenne tarjoaa joukkoliikennepalveluita asiakkaiden reittien ja aikataulun mukaan, mahdollistaen samalla ovelta-ovelle palvelukokemuksen toteuttamalla samalla useamman ihmisen kyytitarpeen.

16.4.2025

Maailmalta löytyy esimerkki jopa menestyksellä toteutetusta valtakunnallisista kutsujoukkoliikenteen ratkaisusta eli Tanskan FlexDanmark, jonka kokemukset todistavat edellä kuvattujen hyötyjen olevan saavutettavissa. Myös Suomessa tehdyt pilotit osoittavat, että kutsuohjautuva joukkoliikenne kannattaisi ottaa osaksi joukkoliikenteen suunnittelua erityisesti pienissä kaupungeissa ja maaseudulla.

Yhdistettynä parhaillaan käynnissä olevaan julkisesti tuettujen kuljetusten uudistamiseen liittyvään Tietopilottiin, ja sen jatkona tulevaisuudessa mahdollisesti toteutettaviin kuljetusten järjestämiseen liittyviin Kyytipilotteihin, ehdotuksemme luo ainutlaatuisen mahdollisuuden pitkäaikaisen ja kestävän ratkaisun luomiseen.

Ehdotamme, että Suomi sisällyttää SCF-toimenpiteisiinsä tuen kutsujoukkoliikenteen käytön kehittämiseksi ja käynnistämiseksi yhteistyössä kaupunkien, toimivaltaisten viranomaisten ja hyvinvointialueiden kanssa. Ehdotuksen mukaisia toimenpiteitä voisivat olla:

2. Pilotti- ja simulointihankkeet kutsujoukkoliikenteen palveluille

- Useampia pitkäkestoisia pilottihankkeita yhdistäen kuntia, alueellisia toimivaltaisia joukkoliikenneviranomaisia ja hyvinvointialueita
- Pilottihankkeille on tarvetta ja tahtoa useammilla kaupunkiseuduilla, joissa olisi edellytykset myös edetä pilottien osalta varsin nopeasti. Tällaisia kaupunkeja ovat mm. Riihimäki, Raahe, Pietarsaari ja Porvoo. Näihin olisi yhdistettävissä myös ko. alueen hyvinvointialueita mukaan. Em. kunnat ovat jo lähteneet kehittämään avointa modernia kutsuliikennettä ja ovat halukkaita kehittämään ja lisäämään sitä edelleen, mutta niiltä puuttuu rahoitusta lisäliikenteen hankintaan. Lisäksi tarvittava tilauskeskus on vaikea saada rahoitettua ilman tukea. Hyvinvointialueet eivät puolestaan uskalla tehdä radikaaleja ratkaisuja, koska avoimen kutsuliikenteen tarjoaminen ei kuulu niille, eikä niillä ole riittävää osaamista. Tämä olisi erinomainen tapa ohjata myös hyvinvointialueita kestävien ja kustannustehokkaiden liikkumispalvelujen käyttöön.
- Simulointihankkeissa voidaan kustannustehokkaasti tarkastella erilaisten vaihtoehtoisten toteutusmallien toimivuutta ja kohdistettavuutta haavoittuville liikennepalvelujen tarvisijoille
- Sosiaalisen ilmaston rahoitusmahdollisuus olisi erinomainen tuki kuntien ja alueiden liikkumispalvelujen rakenteelliselle uudistamiselle.
- EHDOTUS: Tuki kunnille palveluliikenteen ja kutsujoukkoliikenteen kokeiluille tai järjestämiselle.

3. Kutsuohjatun liikenteen suunnittelu- ja hankintaosaaminen

- Edellä kuvattuun muutamia laajempia alueellisia kokonaisuuksia koskevien pitkäaikaispilottien yhteyteen rakennetaan suunnittelu- ja hankintaosaamista kehittävä hankekokonaisuus, jossa etsitään toimintamallit kokemusten laajentamiseksi valtakunnallisiksi suosituksiksi/käytännöiksi.
- Suunnittelu- ja hankintaosaamisen kehittäminen koskemaan sekä perinteisen kuljetusosaamisen että nykyaikaiset mahdollisuudet datan, digitaalisen identiteetin, tilaajasovellusten, alustaratkaisujen ja asiakasprofiilien muodossa. Nykyaikaisilla älykkäillä ratkaisuilla tehostetaan kuljetuspalvelujen toteutusta, edistetään päästöttömien kyytipalvelujen käyttöä ja varmistetaan tukien kohdistuminen rahaston tavoitteiden mukaisesti.

16.4.2025

- EHDOTUS: Tuki kunnille kutsujoukkoliikenteen suunnittelun ja hankintojen edistämiseksi. Tuki voi olla osana laajempaa kokonaisuutta, jossa voidaan hyödyntää myös innovatiivisten julkisten hankintojen muita rahoitusinstrumentteja. Tukia voisi koordinoida Traficom:n kautta osana laajempaa joukkoliikenteen rahoituksen valtionapujärjestelmää.
4. Pienten liikkumispalveluiden tarjoajien kaluston uudistamisen tuki
- Kutsuohjatun liikenteen palvelulupauksen toteuttaminen johtaa käytännössä liikennöintiin pikkubussi/tilataksi -tyyppisellä kalustolla, joka on varustettu esteettömyysvaatimusten mukaisella varustuksella (vanhusten/liikuntarajoitteisten kyydit). Osallistuminen kilpailutuksiin edellyttää investointeja tällaiseen kalustoon ja monella pienyrityksellä voi ainakin aluksi olla vaikeuksia löytää rahoitusta näihin investointeihin. Tukimuotoina voisivat olla esim. seuraavat:
 - Inva-varustuksen hankintatuki
 - Ajoneuvokaluston hankinnan korkotuki/hankintatuki/takaukset
 - EHDOTUS: Tuki suoraan valtionavustuksena pienyrityksille.

Kutsujoukkoliikenteen keskeiset vaikutukset voi tiivistää seuraavasti:

- Saavutettavuuden parantaminen: Kutsuliikenne mahdollistaa sujuvat, yhdenvertaiset ja esteettömät joukkoliikennepalvelut myös pienissä kaupungeissa ja harvemmin asutuilla seuduilla.
- Kustannustehokkuus: Kutsuliikenne on osoittautunut kustannustehokkaaksi tavaksi tarjota joukkoliikennepalveluita harvaanasutuilla alueilla jo tähän mennessä toteutetuissa lyhyissä kokeiluissa esim. Riihimäellä.
- Liikkumisen mahdollistaminen: Kutsuliikenne tarjoaa mahdollisuuden itsenäiseen liikkumiseen nuorille, iäkkäille ja autottomille. Lisäksi tulevat hyvinvointivaikutukset liittyen syrjäytymisen ehkäisemiseen ja liikkuvan elämäntavan terveyshyötyihin, mikä vähentää sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia.
- Ympäristöystävällisyys: Kutsuliikenne vähentää oman auton käyttöä, liikkumisen päästöjä ja edistää kestävästä elämäntapaa.

3. Yhteiskäyttöautot haja-asutusalueilla osana sosiaalisen ilmastonrahaston toimenpiteitä

Yhteiskäyttöautot ovat fiksusti toteutettuna kustannustehokas, vähäpäästöinen ja saavutettava liikkumisvaihtoehto haja-asutusalueiden asukkaille, joilla ei ole omaa autoa tai mahdollisuutta käyttää joukkoliikennettä. Suomessa on useita yrityksiä, jotka tarjoavat yhteiskäyttöautoja eri tarkoituksiin kokonaispalveluna. Yhteiskäyttöautoja on mahdollista hankkia yhteiseen käyttöön esimerkiksi taloyhtiöön, työpaikoille tai vaikka tietylle alueelle. Yhteiskäyttöautojen hyödyntämisestä löytyy runsaasti tietoa ja palvelut ovat ammattimaisesti hoidettu ja tuotteistettu.

Ehdotamme, että Suomi sisällyttää SCF-toimenpiteisiinsä tuen haja-asutusalueen yhteiskäyttöauto-palvelujen käyttöönottoon erityisesti pienituloisille. Ehdotuksen mukaisia toimenpiteitä voisivat olla:

1. Kohdennettu investointi- ja käyttötuki yhteiskäyttöautopalveluille haja-asutusalueilla
 - Suunnataan SCF-rahoitusta yhteiskäyttöautopalveluiden käynnistämiseen erityisesti kuntakeskuksissa ja kylätaajamissa, joissa julkisen liikenteen palvelut ovat heikot.

- Kannustetaan kuntia, kyläyhteisöjä ja palveluntarjoajia perustamaan yhteiskäyttöpisteitä (esim. kirjasto, kylätalo, koulu).
 - Tuki sähkö- ja vähäpäästöisten ajoneuvojen hankintaan yhteiskäyttöön
 - EHDOTUS: Myönnetään korvamerkittyä tukea kunnille ja kyläyhdistyksille sähköautojen hankintaan ja latausinfraan rakentamiseen yhteiskäyttöautojen käyttöön haja-asutusalueilla. Käyttötuki pienituloisille.
2. Kokeilu- ja kehittämistuki yhteisölähtöisille ratkaisuille
- Kannustetaan kolmannen sektorin toimijoita, kyläyhdistyksiä ja paikallisia yrityksiä kehittämään paikallisia yhteiskäyttöautomalleja (esim. osuuskunta- tai kyläautokonsepti).
 - EHDOTUS: Myönnetään vuosittain tukea parhaille ideoille suunnitteluun ja kokeiluihin.

Yhteiskäyttöautojen keskeiset vaikutukset voi tiivistää seuraavasti:

- Päästövähennykset: Kannustaa siirtymään yksityisautoista sähköisiin yhteiskäyttöajoneuvoihin.
- Sosiaalinen tasa-arvo: Parantaa erityisesti ikäihmisten, nuorten ja vähävaraisten liikkumismahdollisuuksia alueilla, joissa oma auto on ollut lähes välttämättömyys.
- Kustannustehokkuus: Yksi yhteiskäyttöauto voi korvata useita yksityisautoja ja vähentää samalla infrastruktuurin kuormitusta.

4. Digitalisaation hyödyntäminen sosiaalisen ilmaston rahaston liikkumistoimenpiteissä

Digitalisaatio ja tekoäly mahdollistavat tehokkaan, oikeudenmukaisen ja vaikuttavan tavan kohdentaa SCF:n liikkumistoimenpiteitä. Yhdistämällä data, digitaalinen identiteetti ja älyrahake varmistetaan, että resurssit tavoittavat aidosti apua tarvitsevat – ja vähentävät päästöjä kustannustehokkaasti.

1. Tietopohjainen päätöksenteko ja kohdentaminen
- Hyödynnetään liikenne- ja alueellista dataa (esim. liikkumiskysyntä, palveluaukot, tulotaso, päästöprofiilit) toimenpiteiden suuntaamisessa alueellisesti ja väestöryhmittäin.
 - Rakennetaan tilannekuva liikkumisköyhyydestä ja päästöintensiivisyydestä eri alueilla.
 - Tässä työssä erinomaisen pohjan luovat nykyiset liikenteen tietovarannot yhdistettynä julkisen tuetun liikenteen Tietopilotissa syntyvään ymmärrykseen käyttäjien kuljetustarpeista.
 - Liikennealalla toimii useita yrityksiä, joilla on valmiita ja edistyksellisiä ratkaisuja tarjottavana kaikkiin edellä kuvattuihin liikkumispalveluihin. Eli tukieuroja ei tarvitse käyttää niinkään palvelujen kehittämiseen, vaan nimenomaan niiden käyttöönottoon.
 - EHDOTUS: Selvitetään osana Tietopilottia parhaat digitaaliset ratkaisut tukien kohdentamiseksi. Kannustetaan alueellisia toimijoita uudistamaan liikkumis- ja kuljetuspalveluja hyödyntäen edistyksellisiä datapohjaisia alustaratkaisuja ja sovelluksia.

2. Tekoälyn hyödyntäminen palveluiden suunnittelussa
 - Tekoälypohjaisilla analytiikkatyökaluilla voidaan mallintaa palvelutarpeita, optimoida joukkoliikenteen, kutsujoukkoliikenteen ja yhteiskäyttöautojen reittejä sekä arvioida eri toimenpiteiden vaikutuksia ennen käyttöönottoa.
 - Tekoälyä voidaan hyödyntää myös yksilöllisten tarpeiden parempaan ymmärrykseen ja palvelujen ”massaräätälöintiin”. Tekoäly on oikein käytettynä ainutlaatuinen työkalu toteutettaessa yksilöityjä palveluja suurelle joukolle.
 - EHDOTUS: Selvitetään tekoälyn mahdollisuudet ja olemassa olevat tekoälypohjaiset ratkaisut ja alustat, joita voidaan hyödyntää liikenteen järjestämisessä ja palvelujen kehittämisessä ja kohdentamisessa.
3. Digitaalinen identiteetti, älyrahake ja yksilöllinen kohdentaminen
 - Käytetään kansallista digitaalista identiteettiä, jotta tukea voidaan kohdentaa suoraan oikeutetuille henkilöille esimerkiksi liikkumisbonuksina tai alennuksina.
 - Otetaan käyttöön älyrahakepohjaisia ratkaisuja (esim. maksukortti, digilompakko), joilla tuettuja palveluita (joukkoliikenne, yhteiskäyttöauto, pyöräpalvelut) voi käyttää yhdellä järjestelmällä.
 - Mahdollistaa monimuotoisen liikkumisen tukemisen kustannustehokkaasti ja ilman väärinkäytöksiä.
 - EHDOTUS: Kannustetaan SCF -rahoituksen hakijoita älykkäiden ratkaisujen integroimiseen liikkumispalvelun osaksi rahoituksen kohdentamisen todentamiseksi, hiilijalanjäljen seuraamiseksi ja datapohjaisten palvelujen kehittämiseksi.

Digitalisaation keskeiset vaikutukset voi tiivistää seuraavasti:

- Digitalisaatio tarjoaa tehokkaan keinon kohdentaa SCF-varoja tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Se vahvistaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta, tukee päästövähennyksiä ja mahdollistaa kustannustehokkaamman tavan tukea liikenteen murrosta kohti kestävämpiä ja saavutettavampia ratkaisuja. Vain digitalisaation tehokas hyödyntäminen takaa ohjelman kustannustehokkaan läpiviemisen ja läpinäkyvän raportoinnin tavoitteiden saavuttamisesta.

5. Pienyrityksille tukea vähäpäästöiseen logistiikkaan ja kuljetusketjuihin (30 M€)

Pienyritysten näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää löytää malli, jossa operatiivinen kustannustehokkuus ja ilmastotavoitteet ovat yhdistettävissä. Tietämyksen lisääminen sekä konkreettinen tukeminen kaluston ja toimintatapojen uudistamisessa ovat avainasemassa mikroyritysten tukemisessa.

Sosiaalisen ilmastorahaston puitteissa voidaan edistää pienyritysten siirtymää vähäpäästöiseen ja älykkääseen logistiikkaan seuraavin toimenpitein:

1. Tuki älykkäiden kuljettajaa avustavien järjestelmien (ADAS) hankintaan ja käyttöönottoon
 - Edistetään jakamalla tietoa ja tuetaan SCF -rahoituksella mikroyrityksiä ottamaan käyttöön digitaalisia työkaluja reittioptimointiin ja ajotapaseurantaan, joiden avulla voidaan säästää polttoainetta ja alentaa päästöjä erityisesti vanhemmassa kalustossa.
 - EHDOTUS: Tuetaan pienyrityksiä tiedottamalla olemassa olevista ratkaisuista ja tuetaan ratkaisujen hankintaa.

16.4.2025

2. Tuki yhteen toimivien logistiikkaratkaisujen ja jakeluketjujen kehittämiseen
 - Rahoitetaan alueellisia pilotteja ja digitaalisia alustoja, jotka mahdollistavat resurssien jakamisen ja yhteiskäytön pienyritysten välillä.
 - Tuetaan kevyiden sähköisten kulkuneuvojen esim. sähköisten tavarapyörien hankintaa erityisesti jakeluliikenteeseen.
 - Edistetään ja tuetaan kolmannen sektorin toimia erilaisten yhteistoiminta-alustojen käyttöönottoa esim. kimpakyytien ja kevyiden logistiikkahubien mahdollistamiseksi.
 - EHDOTUS: Tuki kunnille ja kolmannen sektorin toimijoille. Tuki voi olla esimerkiksi osa Traficomien liikkumisen ohjaus valtionavustusta.

Pienyritysten älykkäiden ja kestävien ratkaisujen tukemisen keskeiset vaikutukset voi tiivistää seuraavasti:

Pienyritysten logistiikkaketjujen digitalisointi ja vähäpäästöistämiseen kohdistetut toimet tukevat tehokkaasti sekä ilmastotavoitteita että alueellista elinvoimaa. Reittioptimoinnin ja kuormien yhdistelyn avulla voidaan vähentää merkittävästi kuljetusajokilometrejä ja sitä kautta päästöjä – alustavien arvioiden mukaan jopa 10–25 %. Digitaalisten järjestelmien käyttöönotto tehostaa pienyritysten toimintaa, parantaa kilpailukykyä ja alentaa jakelun kustannuksia erityisesti maaseudulla ja taajamien ulkopuolella.

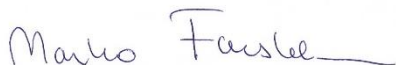
Älyrahakkeisiin ja digitaaliseen identiteettiin perustuva kohdennettu tuki mahdollistaa tukijärjestelmän läpinäkyvyyden ja tehokkuuden, sekä estää väärinkäytöksiä. Se myös nopeuttaa tuen jakelua ja helpottaa seurattavuutta sekä vaikutusten arviointia. Näin voidaan varmistaa, että tuki kohdistuu aidosti vähäpäästöisiin ratkaisuihin investoiviin pienyrityksiin ja tuottaa sekä ilmasto- että sosiaalista hyötyä.

C. Yhteenveto - Kohti oikeudenmukaista ja kestävää liikennettä

Sosiaalinen ilmastorahasto tarjoaa Suomelle poikkeuksellisen mahdollisuuden toteuttaa pitkäjänteisiä, vaikuttavia ja oikeudenmukaisia liikenneuudistuksia. Seitsemän vuoden rahoituskausi (2026–2032) mahdollistaa paitsi nopeiden tukitoimien toteuttamisen, myös kokeilupohjaisen kehittämisen avulla sellaiset rakenteelliset muutokset, joilla voidaan pysyvästi parantaa pienituloisten ja haavoittuvassa asemassa olevien kansalaisten mahdollisuuksia liikkua aktiivisilla ja kestävillä tavoilla.

Rahoituksen mittakaava – 250 miljoonaa euroa – antaa tilaisuuden investoida sekä infrastruktuuriin että ihmisiin: luoda pysyviä kannustimia sähköiseen ja aktiiviseen liikkumiseen, tukea uudenlaisia palveluja sekä vauhdittaa suomalaisen liikennealan kestävää siirtymää.

Yhteistyötarveisin,

Marko Forsblom
Toiminnanjohtaja
ITS Finland ry